

Ser home na escola: un proxecto para os homes de secundaria

REVISTAGALEGA
DE EDUCACIÓN
PUBLICACIÓN DE NOVA ESCOLA GALEGA

ISSN: 1132-8932

Páx. 28-31

Xosé Cabido Pérez

IES Fontexería - Muros

xcabido@gmail.com

Este artigo interpela esencialmente, ou con máis interese, aos docentes homes do noso sistema educativo, e moi especialmente aos heterosexuais, na medida en que o discurso hexemónico da ideoloxía heteropatriarcal nos fai beneficiarios máximos dos privilexios da desigualdade na que viven as mulleres e as persoas LGTBi. Esta interpelación aos homes heterosexuais ten como finalidade invitalos, primeiramente, a un exercicio de reflexión conceptual; en segundo lugar, a un esforzo de recoñecemento-concienciación e, por último, a adquirir o desexo ou percibir a necesidade de cooperar para a transfor-

mación social. Bonitas palabras, mais baleiras se non as enchemos de contido.

Os seres humanos construímos organizacións sociais xa desde antes do neolítico co obxectivo de satisfacer a necesidade básica de sustento, mais a maduración social alimentou o desexo humano de conseguir obxectivos máis sublimes que a simple nutrición. Estamos a falar de valores. Atrévome a afirmar que se fixásemos unha pirámide de valores ético-políticos, a realización da igualdade sería un dos valores que colocarían unha sociedade nun estadio de moralidade avanzado. Xa que logo,

debe incorporarse ao discurso e a acción, tanto no ámbito privado como no público, como unha meta prioritaria de toda acción social e de goberno.

Este ideal ilustrado da igualdade, xa no seu berce, esqueceu á metade da poboación. Tivo que serlle lembrado aos "homes ilustrados" por Olimpia de Gouges cun alto custo: a súa propia vida. Desde o Século das Luces os homes e as mulleres vimos loitando por un mundo libre e igual, mais este obxectivo histórico sempre tivo unha eiva, o esquecemento dun sector da poboación ao que non se lle daba a prioridade na participación real do valor da igualdade: as mulleres.

Chegados a este punto, como docentes, debemos comezar polo cuestionamento: cal ou cales foron os motivos de que a sociedade toda, incluída a progresista-revolucionaria, negase os dereitos igualitarios para a metade da poboación? Desde o meu punto de vista o motivo hai que buscalo sempre no/s beneficiario/s da desigualdade, nos grupos interesados en manter unha situación de escravitude ou explotación; e, no tocante ás mulleres, os beneficiarios non

foron unha clase social, un tirano, un escravista, un propietario de medios de produción..., senón que foron/somos todos os homes. Ante esta afirmación é preciso ou case imprescindible comezar polo que dicíamos ao principio: por unha reflexión conceptual, reflexión sobre o significado teórico-práctico de ser home.

Dicía Aristóteles na súa *Política* que somos un *zoon político*, querendo remarcar non só a natureza social do ser humano, senón tamén a primacía da sociedade sobre o individuo na medida en que, sen o todo social, o humano non se construíría como tal (ser lingüístico, ser ético, ser creador de arte, de ciencia ...). Desde esta óptica debemos concluír que somos o que a sociedade fai de nós como cidadáns, é dicir, o resultado dun proceso de socialización no que interiorizamos normas, obrigas, imperativos, desexos... Podemos afirmar que *non somos, facémonos*, e, parafraseando a Simone de Beauvoir en *O segundo sexo*, afirmamos con toda rotundidade que *non somos homes, facémonos homes*, ou mellor *fannos homes*. Esta socialización masculina trae

consigo os seguintes elementos esenciais:

- Ensínasenos a primacía na orde dos sexos: o sexo masculino é superior ao feminino.
- Ensínasenos a primacía da heterosexualidade fronte a calquera outra opción sexual.
- Ensínasenos, primeiro, a demostrar a nosa masculinidade en todo momento (pelexas, linguaxe, xestos, deporte...,) e, logo, a controlar, vixiar constantemente a dos outros homes que non se axustan ao mandato hexemónico (burlas, desprezos, risas, baleiros, violencia, ridiculizacións...)
- Ensínasenos como valor a fortaleza e contención emocional fronte á debilidade e a expresión emocional.

Desde a nosa infancia somos socializados coa idea de que os nosos xenitais determinan ou deben determinar o noso comportamento. Esta nefasta idea vese apoiada, desde o ámbito académico, polas teses bioloxistas fomentadoras da idea de que nacemos cunha condición biolóxica que determina a nosa psicoloxía e comportamento. Deste xeito os homes non choran, os homes non son "mari-

cóns”, os homes non son “nenas”, os homes non son débiles; os homes son decididos, intelixentes, sexualmente máis activos e “coidan” da familia como home provedor e da súa seguridade. A esta socialización tradicional de familia e grupo de pares hai que engadir a potenciación destes valores e estereotipos a cargo da publicidade e medios de comunicación en xeral. Somos socializados no poder e no dereito a exercer ese poder sobre outros homes e, con máis dereito, sobre as mulleres.

Este discurso patriarcal non só provoca dano ás mulleres senón tamén moito sufrimento nos homes. Os homes e os nenos, en especial os que non responden ao modelo normativo, sofren a ideoloxía machista, da que non nos damos liberado, por unha banda, polas resistencias sociais aos cambios (negacionismo) e, por outra, por ser beneficiarios dos privilexios da desigualdade. Isto conduce a que debamos loitar non só contra a estrutura que sustenta o discurso patriarcal, senón tamén, e isto faino máis difícil, contra nós mesmos. A primeira parte podemos resumila no seguinte: somos socia-

lizados na idea da superioridade entre os sexos e, ao mesmo tempo, nun condicionamento tóxico do noso comportamento como homes.

Chegamos así á segunda parte: o esforzo do recoñecemento e concienciación. Temos a obriga ética de recoñecer esa socialización tóxica para evitar o dano da ideoloxía patriarcal, mais é preciso un exercicio de introspección para primeiro recoñecermos privilexios, e posteriormente poderemos renunciar a eles.

Facendo isto, podemos dar un novo paso: sermos conscientes das consecuencias negativas para o home da socialización no machismo: castración emocional, accidentes de tráfico, mortes violentas, cárceres, suicidios..., e moitas veces tamén renuncia aos coidados e perda do afecto de fillos e fillas, de pais e nais. En resumo, asumirmos a existencia de privilexios, renunciarmos a eles e combatermos o noso machismo estrutural daranos máis e mellor vida a nós e a todas as persoas que nos rodean. A segunda parte podemos resumila no seguinte: somos un ser beneficiario da

desigualdade das mulleres e que precisa renunciar aos privilexios do patriarcado para construír igualdade.

Realizado o aspecto de recoñecemento chegamos ao terceiro punto: Que podo facer, como home e como docente, para mudar esta situación? Falar cos nosos alumnos, falar entre nós. No IES Fontexería, vai para seis anos, propuxémonos a tarefa de falarmos entre nós, falarmos entre os homes. Temos a obriga como homes heterosexuais de mostrarlle aos nosos alumnos modelos alternativos á masculinidade tóxica heteropatriarcal para poderen recoñecerse noutros modelos masculinos, que sempre existiron, pero que estaban invisibilizados polo grupo de homes que vivía, controla e penaliza o desvío da masculinidade normativa.

Partindo da idea de que o home non nace machista senón que se fai, marcamos como obxectivo facer un obradoiro para que o alumnado recoñeza a existencia da diversidade das masculinidades identificando o xeito de ser home tóxico. O obradoiro realízase en terceiro da ESO cun tempo de oito horas, apro-

Os nosos mitos

- **Relatos cos que medramos: do salvador ao príncipe azul, logo ao guerreiro e ao don Juan.**

Home protector, provedor	Home invulnerable
Forte, poderoso e triunfador	Home estoico e sen emocións
Home violento	Home risco
Home dominante e posesivo	Home desaliñado
Home depredador	Home ausente

veitando as titorías. Dividimos o obradoiro en catro bloques:

- A relación sexo –xénero.
- Non somos libres: a mochila heteropatriarcal.
- A nosa relación coas mulleres.
- A nosa relación cos homes.

Partindo do cuestionamento da relación entre sexo e xénero pretendemos reexaminar criticamente o condicionamento biolóxico da sexualidade no comportamento humano. Na medida en que os estereotipos de xénero son algo creado e imposto, analizamos as causas e formas do espallamento e interiorización dese discurso para mostrar que non escollemos ser homes desde xeito, que temos unha imposición/carga demoleadora para a nosa felicidade. Esta carga constitúe a *mochila masculina*, que ten consecuencias nefastas, como xa indicamos arriba, para a vida dos homes. Neste punto buscamos novas coa análise de xénero que de-

mostren estas consecuencias da masculinidade heteropatriarcal: estudos sobre drogas, cárceres, mortes violentas, accidentes de tráfico.

Os dous últimos apartados son unha reflexión sobre as relacións humanas dende a óptica da masculinidade. Teñen como obxectivo central colaborar no coñecemento do que é a sexualidade e o amor tóxico para educar nunha mellor sexualidade, máis respectuosa e pracenteira, partindo da idea de que é posible educar o desexo criticando o modelo educativo actual do porno e as consecuencias perniciosas para a sexualidade de homes e mulleres. Abordamos tamén que non hai diferenzas biolóxicas nas apetencias sexuais entre homes e mulleres, polo que a sexualidade é unha creación que mediante a razón podemos variar e mellorar.

Rematamos o obradoiro achegándonos á relación entre os homes, nas que abordamos os seguintes aspectos:

- A figura paterna como primeiro modelo a imitar, e moitas veces modelo tóxico.
- O deporte e a masculinidade.
- A falta de afecto entre nós.
- O grupo de castigo da disidencia.
- A prohibición de tocar o noso corpo.
- A homosexualidade: tema imprescindible para axudar ao alumnado disidente do heteropatriarcado.

O camiño que nos queda é deseñarmos unha avaliación sistemática e obxectiva. Mais podemos adiantar que a resposta do alumnado fundada no seu grao de interese, participación e demanda confirmanos que é unha necesidade imperiosa dirixírmonos aos homes e as súas emocións dentro do sistema educativo galego. ■